

В. І. Пономаренко, І. М. Волошина¹, К. М. Милиця²

Запорізький національний технічний університет,

¹ *Запорізький державний медичний університет,*

² *Запорізька медична академія післядипломної освіти МОЗ України*

РЕАБІЛІТАЦІЯ – СКЛАДОВА ЗДОРОВ'Я НАЦІЇ

В статті висвітлено актуальність проблеми медичної реабілітації в Україні, представлено принципи її організації і основні напрямки удосконалення системи відновної медицини.

Ключові слова: медична реабілітація, принципи організації.

Здоров'я людини визнають важливим показником в індексі суспільного розвитку будь якої країни [1–3]. Стан здоров'я населення України характеризується низькою тривалістю життя, рівнем природного спаду населення, високою кількістю інвалідів, захворюваністю з хронічним перебігом [2, 5]. Натепер, у соціальному сенсі, відсутня достатня увага до збереження здоров'я населення, попередження розвитку хвороб та інвалідності, мотивації здорового образу життя, здорової і міцної сім'ї, раціонального харчування, боротьби з гіподинамією, тощо.

Концепція Державної цільової програми «Медична реабілітація» на 2011–2015 роки передбачає комплекс ефективного лікування та системи застосування методик реабілітації при перебуванні хворих на госпітальному етапі в спеціалізованих реабілітаційних центрах, відділеннях санаторно-курортних закладах, при амбулаторно-поліклінічному і побутовому періоді лікування [2]. Медична реабілітація хворих в кожному конкретному клінічному випадку має базуватись на науково-обґрунтованому реабілітаційному потенціалі пацієнта, як основи для формування індивідуальної реабілітаційної програми з очікуваним рівнем можливого відновлення порушених фізіологічних функцій [6].

Мета роботи полягала в огляді і систематизації існуючих світових організаційних принципів системи медичної реабілітації для створення ефективних реабілітаційних програм в Україні.

Матеріал і методи

Для пошуку релевантної інформації щодо принципів організації системи відновлювальної медицини використовували бази Medline, Science Direct, Elsevier. Отримані дані аналізували, адаптували до застосування в Україні і узагальнювали.

Результати та їх обговорення

В Україні існують установи які охоплюють тільки частини реабілітаційних програм (фізич-

на, психологічна, фізіологічна, курортна, соціальна, тощо) [4, 7]. Саме тому організація медичної реабілітації в Україні потребує аналітичної систематизації закладів та методик, наукового пошуку і досконалості у комплексності підходу і критеріїв ефективності з наступним практичним втіленням інноваційних технологій, зростання обізнаного кадрового забезпечення.

Ефективність функціонування системи медичної реабілітації можлива при дотриманні певних організаційних принципів [1, 2]:

1. Пріоритетності галузі охорони здоров'я лікувального і профілактичного напрямку його діяльності і розвитку на законодавчому рівні з достатнім рівнем фінансування.

2. Підвищення відповідальності за рівень навчання медичних фахівців, створення методик і засобів реабілітації в залежності від особливостей патології.

3. Опрацювання для практичної діяльності стандартів (клінічні протоколи) для реабілітації хворих, згідно профілю для дорослих та дітей. Затвердити систему відбору для направлення у заклади та залучення зворотного зв'язку по ефективності реабілітації, визначення подальшої форми збереження досягнутого рівня.

4. Зменшення собівартості реабілітаційних послуг через зниження податкового навантаження усіх їх складових незалежно від форми власності.

Для подальшого удосконалення медичної реабілітації на сучасному рівні і перспективи її розвитку доцільно вирішити наступні питання [2]:

1. Законодавчо забезпечити узгоджену взаємодію органів виконавчої влади по удосконаленню системи медичної реабілітації її відповідальності разом з галузевими працевдавцями за збереження екології, шкідливих виробничих факторів, розповсюдження інфекційних хвороб та зацікавленості працюючих і населення за мотивацією по здоровому способу життя, вирішення соціальних питань населення.

2. Встановити правову відповідальність за необхідністю і якістю медичних оглядів всього населення, обов'язковості щеплень, системи санітарно-епідеміологічного контролю та про-

світницької агітації здорового способу життя.

3. Відновити ефективну диспансеризацію, патронаж дорослих та дітей, часто та тривало хворіючи, за рахунок держави, соціальних фондів, підприємств.

4. Зберігати ефективну діяльність фондів соціального страхування коштів яких використовувати на регіональну реабілітацію у санаторно-курортних закладах згідно відповідної акредитації та ліцензування.

5. Провести інвентаризацію ефективно діючих реабілітаційних закладів держави, затвердити рівномірне територіальне знаходження, забезпечити стандартну їх діяльність, як складової страхової медицини.

6. Забезпечити збереження і розвиток природних курортних реакцій, їх лікувальних та преформованих чинників, через контроль місцевої влади незалежно від форми власності.

7. Забезпечити тісну взаємодію фізіотерапевтів та лікарів сімейної медицини; передбачити постійний моніторинг медичної реабілітації хворих.

8. Необхідно активізувати наукові дослідження по супроводу реабілітаційних програм, розпочати роботу зі створення єдиної медичної інформаційної системи та єдиного реєстру хворих на основі застосування та впровадження нових технологій у медичну практику. Доцільним є проведення аналізу ефективності виконання і впровадження результатів науково-дослідних робіт з питань медичної реабілітації. Актуальним постає проведення наукових досліджень щодо об'єктивної оцінки результатів застосування реабілітаційних комплексів при різних захворюваннях. Розробка і впровадження методів інтегральної і системної оцінки функціональних резервів організму людини (включаючи експрес-методи), як основи для розробки індивідуальних реабілітаційних програм, моніторингу стану здоров'я населення, розробка базових реабілітаційних і коригуючих програм при соматичній патології є також пріоритетним напрямком превентивної і відновної медицини.

9. Для ефективної діяльності медичної реабілітації необхідно забезпечити високоосвічений кадровий потенціал, що можна досягти введенням спеціальності «Медична реабілітація»; розробити навчальні програми для підготовки спеціалістів з медичної реабілітації у вищих медичних навчальних закладах та закладах післядипломної освіти. Необхідно забезпечити підготовку фахівців за спеціальністю «Медична реабілітація» у вищих медичних навчальних закладах і закладах післядипломної освіти, удосконалити систему підготовки медичного персоналу, насамперед для закладів первинної медико-санітарної допомоги з питань медичної реабілітації хворих, доцільно заборонити перепрофілювання у штатних розкладах посад фахівців з медичної реабілітації. Кваліфікаційна характеристика персоналу повинна

підтверджуватись сертифікатом-документом, що дає право на виконання певних послуг, операцій, процедур.

Важливим етапом реалізації реабілітаційних програм має стати розробка принципу вибору методики лікування для конкретного пацієнта на певному етапі реабілітації, в конкретний період часу. В результаті кропіткої наукової роботи (в тому числі – експериментальної), науковці дійшли до висновку, що лікуванням може вважатись лише спосіб відновлення анатомічної структури в широкому сенсі, тобто – від макроструктур до змін форми клітин і навіть внутрішньоклітинних структур [8].

Таким чином, впровадження програми з медичної реабілітації потребує комплексного підходу. Ефективність від її реалізації буде вищою в порівнянні з іншими системами медичної реабілітації, а також передбачає значно менші матеріальні витрати. Тому для створення ефективної наукової бази медичної реабілітації необхідно активізувати виконання відповідних науково-дослідних робіт і дисертаційних досліджень, що потребує відкриття спеціалізованої Вченої ради з дисципліни «Медична реабілітація». Така Вчена рада має бути мультидисциплінарна, в яку входять провідні вчені з декількох фахів: терапія, неврологія, ортопедія, фізіотерапія, курортологія, педіатрія тощо. Створення Ради з питань відновної і превентивної медицини забезпечить міждисциплінарну інтеграцію, без якої науковий розвиток медичної реабілітації неможливий. Для впровадження наукових програм необхідно створити державну навчальну базу залученням науково-дослідних інститутів (м. Запоріжжя, м. Вінниця, м. Київ, м. Дніпропетровськ, м. Львів, м. Харків тощо), кафедра медичної реабілітації при медичних університетах України, інститутів та кафедр підвищення кваліфікацій лікарів. Ефективна підготовка зі спеціальності «Медична реабілітація» можлива лише за умов створення наскрізної програми та введення в практичну медицину спеціальності «лікар-реабітолог». З метою швидкого впровадження методик медичної реабілітації в практичну охорону здоров'я необхідно використати надзвичайно потужний та перспективний в Україні потенціал лікарів практичної діяльності. Це дасть можливість за короткий період і при невеликих матеріальних витратах піднести медичну реабілітацію України на високий рівень. Створення територіальних реабілітаційних медичних центрів при відсутності достатнього фінансування може реалізовуватись при об'єднанні зусиль місцевих лікувальних закладів, бізнесових структур, громад.

Висновки

1. Створення системи медичної реабілітації в Україні є потребує комплексності підходу і кри-

теріїв з наступним практичним втіленням інноваційних технологій, зростання обізнаного кадрового забезпечення.

2. Необхідно активізувати виконання науково-дослідних робіт і дисертаційних досліджень в галузі відновної медицини, що потребує відкриття спеціалізованої Вченої ради з дисципліни «Медична реабілітація».

Подальші дослідження

Перспективним вважаємо створення Всеукраїнського об'єднання з питань медичної реабілітації за участі науковців, лікарів і пацієнтів, публікації проблемних статей у спеціалізованих і науково-популярних виданнях, створення систематизованих баз даних реабілітаційних центрів, клінічних досліджень тощо.

Список літератури

1. Глобальна стратегія ВООЗ в області раціону харчування, фізичної активності здоров'я, затверджено Всесвітньою асамблеєю охорони здоров'я, реалізація 37, 17 від 22.05.2004 р.
2. Концепція Державної цільової програми «Медична реабілітація» на 2011–2015 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.moz.gov.ua.ua.portal.Pro_20100404_0.html.v
3. Крыжановская, Т. В. Реабилитация: концепция, цели и задачи / Т. В. Крыжановская, Л. Ю. Науменко // Офтальмол. журн. – 2006. – № 3. – С. 240–242.
4. Медицинская реабилитация: в 3 т. / под ред. В. М. Боголюбова. – 2-е изд., доп. – М.: Т. 2: руководство. – 2007. – 677 с.
5. Менеджмент закладів оздоровлення та відпочинку в рекреації // Навчально-методичний посібник для студентів і фахівців. За ред. Пономаренко В. І. – К.: «Данеб», 2005. – 416 с.
6. Методичні рекомендації для лікарів загальної практики сімейної медицини з приводу консультування пацієнтів щодо основних засад здорового харчування, Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 16 від 14.01.2013 р.
7. Реабилитация – важная медицинская и социальная проблема / Н. А. Корж, Д. А. Яременко, Е. Г. Шевченко, В. И. Маколинец // Ортопедия, травматология и протезирование. – 2004. – № 4. – С. 5–10.
8. Розробки Концепції харчування здорової людини та забезпечення її реалізації / Активні проблеми та перспективи розвитку туристичного і готельно-ресторанного бізнесу: монографія/ колектив авторів; за ред. проф. В. М. Зайцевої. Запорізький національний університет. – Запоріжжя: ТОВ «ЛПКС» ЛТД. 2012. – С. 316–347, ISBN № 978-966-191-144-6.

Стаття надійшла до редакції 19.04.2015.

В. И. Пономаренко, И. Н. Волошина¹, К. Н. Милица²

Запорожский национальный технический университет

¹ *Запорожский государственный медицинский университет*

² *Запорожская медицинская академия последипломного образования*

РЕАБИЛИТАЦИЯ – СОСТАВЛЯЮЩАЯ ЗДОРОВЬЯ НАЦИИ

В статье освещены актуальность проблемы медицинской реабилитации в Украине, представлены принципы ее организации и основные направления совершенствования системы восстановительной медицины.

Ключевые слова: медицинская реабилитация, принципы организации.

V. Ponomarenko, I. Voloshyna¹, K. Militsa²

Zaporizhzhia National Technical University

¹ *Zaporizhzhia State Medical University*

² *Zaporizhzhia Medical Academy of Postgraduate Education*

REHABILITATION – PART OF NATIONAL HEALTH

The article highlights the relevance of medical rehabilitation in Ukraine, presented the principles of organization and the main directions of improvement of regenerative medicine.

Keywords: medical rehabilitation, principles of organisation.